

رابطه سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین با رفتار جامعه‌پسند در نوجوانان: نقش واسطه‌ای همدلی

The Relationship of Social Health and Psychological Capital of Parents with Adolescents' Prosocial Behavior: The Mediating Role of Empathy

Mansoorah Nikoogoftar, PhD
Payam Noor University

Sanaz Mirghaffari
MA in Psychology
Payam Noor University

ساناز میرغفاری
کارشناس ارشد روان‌شناسی
دانشگاه پیام نور

منصوره نیکوگفتار*
استادیار گروه روان‌شناسی
دانشگاه پیام نور

چکیده

هدف این پژوهش تعیین نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین با رفتار جامعه‌پسند در نوجوانان بود. بر اساس یک طرح همبستگی، ۳۶۹ نوجوان دبیرستان دوره دوم (۱۵ تا ۱۸ سال) شهر تهران (۱۸۹ پسر و ۱۸۰ دختر) با روش نمونه‌برداری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند و به مقیاس رفتار جامعه‌پسند (پنر، فریتشی، کرایگر و فریفیلد، ۱۹۹۵) و مقیاس همدلی (بریانت، ۱۹۸۲) پاسخ دادند. والدین آن‌ها (۱۵۸ پدر و ۲۱۱ مادر) نیز مقیاس سرمایه روان‌شناختی (لوتانز، اولیو، آوی و نورمن، ۲۰۰۷) و مقیاس سلامت اجتماعی (کییز، ۱۹۹۸) را تکمیل کردند. داده‌ها با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری تحلیل شد. نتایج نشان داد سطح بالای همدلی نوجوانان و سطوح بالای سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین، افزایش رفتار جامعه‌پسند در نوجوانان را پیش‌بینی می‌کند. همچنین همدلی در رابطه بین سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین و رفتار جامعه‌پسند نوجوانان، نقش واسطه‌ای دارد. یافته‌ها اهمیت ایجاد برنامه‌های آموزشی جهت ارتقای همدلی و توجه به نقش مهم والدین به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر نوجوانان به‌منظور افزایش رفتار جامعه‌پسند در آن‌ها را نشان می‌دهد که در کاهش مشکلات بعدی نوجوانی مانند رفتار ضد اجتماعی و بزهکاری نقش تعیین‌کننده دارد.

واژه‌های کلیدی: رفتار جامعه‌پسند، سرمایه روان‌شناختی، سلامت اجتماعی، نوجوانان، همدلی

Abstract

The aim of this study was to investigate the mediating role of empathy in the relationship between parent's social health and psychological capital and prosocial behavior in adolescents. In this descriptive-correlational study, 369 adolescent high school students (within the age range of 15-18) in Tehran (180 girls and 189 boys) were randomly selected using cluster sampling method. They subsequently filled Prosocial Behavior Scale (Penner, Fritzsche, Craiger & Freifeld, 1995) and Empathy Scale (Bryant, 1982). The parents (211 mother and 158 father) filled the Psychological capital Scale (Lutanz, Oliwi, Avolio & Norman, 2007) and Social health Scale (Keye, 2004) questionnaires. Finally, data were analyzed using Pearson correlation coefficient and structural equation modeling. The results showed that high level of adolescents' empathy and high levels of social health and psychological capital of parents would increase the possibility of prosocial behavior in adolescents. On the other hand, empathy mediates the relationship between social health and the psychological capital of parents and the adolescents' prosocial behavior. Findings indicates the importance of setting educational programs for promoting empathy and paying attention to the important role of parents as influential factors on adolescents in order to increase prosocial behavior. This factor plays a decisive role in reducing future problems such as antisocial behavior and delinquency in adolescents.

Keywords: prosocial behavior, psychological capital, social health, adolescents, empathy

received: 08 April 2019

accepted: 15 January 2020

Contact information: mnikoogoftar@gmail.com

دریافت: ۹۸/۰۱/۱۹

پذیرش: ۹۸/۱۰/۲۵

مقدمه

تعادل روانی، عاطفی و هیجانی، برقراری روابط جامعه‌پسند با اطرافیان و کسب مهارت‌های اجتماعی از نیازهای مهم دوره نوجوانی محسوب می‌شود (کانولی و دیگران، ۲۰۱۰). رفتار جامعه‌پسند^۱ که به معنی تمایل افراد به عمل داوطلبانه برای سود رساندن به دیگران است، اصل بنیادین طبیعت انسان و فضیلتی مهم در همه جوامع در نظر گرفته می‌شود و بر عملکرد فردی و تعامل‌های بین فردی تأثیر مثبتی دارد (لام، ۲۰۱۲). جامعه برای رشد دموکراسی به جوانانی نیاز دارد که برای مشارکت در رفتار مسئولانه اجتماعی و شرکت فعالانه در زندگی اجتماعی و مدنی، ارزش ویژه‌ای قائل هستند (مالین و پاز، ۲۰۱۵). مشارکت نوجوانان در فعالیت‌های جامعه‌پسندانه در گرو آگاه‌سازی آن‌ها و توانایی برای پذیرش هنجارهای اجتماعی و استانداردهای اخلاقی جامعه است. این مشارکت تغییرات مثبتی برای نوجوانان و در نتیجه منافی برای جامعه به‌عنوان یک کل به همراه خواهد داشت (لام، ۲۰۱۲). رفتار جامعه‌پسند هر رفتاری است که به دیگران سود می‌رساند. به اشتراک گذاشتن و اهدای منابع، آرامش دادن به دیگران، داوطلب شدن برای فعالیت‌های خیرخواهانه و کمک کردن به نیازمندان، نمونه‌های معمول رفتار جامعه‌پسندانه هستند (ایزنبرگ، فابس و اسپینراد، ۲۰۰۶). پژوهش‌ها نشان می‌دهد رفتار جامعه‌پسند نوجوانان با سطوح پایین‌تر رفتارهای ضد اجتماعی^۲ در آینده، حرمت خود^۳ بالا و کاهش مشکلات برونی‌سازی^۴ همانند پرخاشگری و بزهکاری (پورسل، لارسن، رایبن، بوث- لافورس و رز- کرسنر، ۲۰۰۸؛ زوفیانو و دیگران، ۲۰۱۴؛ کارلو و دیگران، ۲۰۱۴؛ هافمن و مولر، ۲۰۱۸) همراه است. به دلیل چنین تأثیرات مهمی، اهمیت جست‌وجوی عوامل مؤثر بر رفتار جامعه‌پسند در نوجوان آشکار می‌شود. واکنش جامعه‌پسندانه در نوجوانان با بسیاری از عوامل فردی (مانند شخصیت، خودکارآمدی، حرمت خود/ خودپنداشت^۵، نظم‌جویی هیجانی^۶، مهارت‌های اجتماعی، ارزش‌های فردی، دانش، استدلال اخلاقی، و همدلی) و زمینه‌ای (مانند جنس، والدین/ خانواده، همسالان، مدرسه، رسانه، محله، فرهنگ، ورزش و مذهب)

رابطه دارد (سیلک، برادی، بویلان و دولان، ۲۰۱۸). در میان عوامل زمینه‌ای، تأثیرات والدینی مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده رفتار جامعه‌پسندانه هستند و نیت خیرخواهانه، همسالان و مدرسه در مرتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند (لای، سو و شک، ۲۰۱۵). زیرا یادگیری اجتماعی مشاهده‌ای (مانند مشاهده موقعیت‌های کمک کردن به‌وسیله دیگران) و الگوهای جامعه‌پسندانه بر انجام رفتار خیرخواهانه و فعالیت‌های جامعه‌پسندانه تأثیر می‌گذارد (شوماکر، کاستر و کارتر، ۲۰۱۸)؛ از این‌رو، محیط‌های مثبت خانوادگی رفتارهای جامعه‌پسندانه در نوجوانان را افزایش می‌دهد (کرنال، قازاریان، دی و رایلی، ۲۰۱۶؛ هور، تیلور، جیانگ، پاری و هبرستیک، ۲۰۱۷) و طرد شدن و نادیده گرفته شدن از سوی دیگران (پذیرش اجتماعی کمتر)، سطوح پایین رفتار جامعه‌پسند را به دنبال دارد (پاکاسلاتی، کارجالان و کلتیکانگر- جرواینین، ۲۰۰۲). طبق شواهد، سبک والدگری مقتدرانه^۷ و دموکراتیک که دربرگیرنده گرمی، حمایت، پاسخدهی و تعامل‌های گسترده است، با سطوح بالای رفتار جامعه‌پسند همراه است (پادیل-والکر، فراسر و هارپر، ۲۰۱۲؛ جراردی، مانس، لاکنر و ولنتینر، ۲۰۱۵؛ ون‌گوت، ون‌هوف، ون‌اکن، دی‌کاسترو و رایجمیکرز، ۲۰۱۴؛ هارپر، پدیل-والکر و جنسن، ۲۰۱۶). نظارت و سرپرستی والدینی با رفتار جامعه‌پسند بیشتر (پادیل-والکر و دیگران، ۲۰۱۲) و مهار روان‌شناختی والدینی^۸ بیشتر با رفتار جامعه‌پسندانه کمتر مرتبط است (فوزیانی، دمیتروپائولو، میشلایز و ون‌پتیگم، ۲۰۱۶؛ کارماکر و گاش، ۲۰۱۲). ادراک نوجوانان از مطالبات و مهار روان‌شناختی والدین از طریق ادراک پیوستگی متعادل^۹ با آن‌ها (رابطه سالم والد- کودک که در آن، کودکان همان‌طور که می‌توانند به والدین احساس نزدیکی داشته باشند، به‌عنوان فردی جدا، خودمختاری^{۱۰} خود را حفظ می‌کنند) با همدلی و رفتار جامعه‌پسند در نوجوانان رابطه دارد؛ به عبارت دیگر، تقویت پیوستگی متعادل در رابطه والد- کودک در طول زمان به ارتقای سطح همدلی و رفتار جامعه‌پسند در نوجوانان کمک می‌کند. مطالبات والدین بسته به کیفیت رابطه والد- کودک، نقش مهمی در تحول همدلی و رفتار جامعه‌پسند در نوجوانان دارد (یو، فنگ

1. prosocial behavior
2. antisocial behaviors
3. self-esteem
4. externalization problems

5. self-concept
6. emotion regulation
7. authoritative parenting style
8. parental psychological control

9. balanced connectedness
10. autonomy

افزون بر آن، نتایج پژوهش لای و دیگران (۲۰۱۵) در جوانان چینی نشان می‌دهد نفوذ اجتماعی^۵ به میزان زیادی با رفتار جامعه‌پسند رابطه دارد و در نتیجه، جامعه‌پذیری^۶ و حمایت اجتماعی^۷ در زمینه هنجارها و رفتارهای جامعه‌پسند تأثیر قدرتمندی بر رفتار جوانان می‌گذارد. همچنین از بین مؤلفه‌های اجتماعی، حمایت اجتماعی با اعتماد بین فردی و رفتار جامعه‌پسند رابطه مثبت (گوا، ۲۰۱۷) و محرومیت اجتماعی ادراک‌شده با رفتار جامعه‌پسند رابطه منفی معنادار دارد و نمرات بالای محرومیت اجتماعی با رفتارهای ضد اجتماعی همراه است (افولابی، ۲۰۱۴). در همین راستا، این پژوهش سلامت اجتماعی والدین بر رفتار جامعه‌پسند نوجوانان را مدنظر قرار داده است.

کیز (۱۹۹۸) سلامت اجتماعی را ارزیابی شرایط و کارکرد افراد در جامعه توصیف می‌کند که دربرگیرنده پنج بعد پذیرش اجتماعی^۸، مشارکت اجتماعی^۹، شکوفایی اجتماعی^{۱۰}، انسجام اجتماعی^{۱۱} و یکپارچگی اجتماعی^{۱۲} است. پذیرش اجتماعی به این معناست که فرد جامعه را از طریق شخصیت و خصوصیات افراد دیگر به‌عنوان طبقه کلی تفسیر می‌کند که ضامن احساس‌های خوب افراد نسبت به دیگران و اعتماد به شرافت و سخت‌کوشی آن‌ها است. این موضوع به باور عمومی و نگرش مثبت نسبت به جامعه منجر می‌شود. مشارکت اجتماعی به معنای ارزیابی ارزش اجتماعی افراد است. در این رابطه، شخص احساس می‌کند که عضوی فعال در جامعه است و می‌تواند به منافع همگانی کمک کند، اعمال خاصی را انجام دهد و مسئولیت اجتماعی داشته باشد. شکوفایی اجتماعی به ارزیابی ظرفیت‌ها و خط سیر جامعه می‌پردازد. افراد باور دارند که ظرفیت اجتماعی کامل در یک جامعه می‌تواند از طریق اعضای آن، دولت و مؤسسه‌ها شناسایی شود. فرد به‌تنهایی به شکوفایی جامعه کمک می‌کند و درباره آینده جامعه خوش بین است. انسجام اجتماعی درباره ادراک کیفیت، سازمان و عملکرد جهان اجتماعی و نگرانی برای دانستن درباره آن است. افراد احساس مشارکت می‌کنند و فکر می‌کنند قادر به درک جهانی هستند که در آن زندگی می‌کنند. اگرچه آن‌ها آگاه‌اند

و دی، ۲۰۱۳). با در نظر گرفتن پژوهش‌های موجود مرتبط با تأثیر والدین بر رفتار جامعه‌پسند نوجوانان، این پژوهش قصد دارد تا نقش سرمایه روان‌شناختی^۱ والدین و سلامت اجتماعی آن‌ها در رفتار جامعه‌پسند را بررسی کند. مفهوم سرمایه روان‌شناختی که نخستین بار توسط لوتانز، یوسف و اوالیو (۲۰۰۶) معرفی شد، به‌عنوان تحول روان‌شناختی مثبت فردی در نظر گرفته می‌شود و معنایی فراتر نسبت به کل متشکل از این خصوصیات دارد. سرمایه روان‌شناختی با مؤلفه‌های خودکارآمدی (اعتماد به خود^۲ که فرد را قادر می‌سازد از عهده تکالیف چالش‌برانگیز برآید) (استاجکویک و لیتنز، ۱۹۹۸)، امیدواری (صبور بودن در مسیر اهداف و موفقیت، و توانایی در نظر گرفتن گزینه‌های موجود در مواقع لازم) (اشنایدر، ۲۰۰۲)، خوش‌بینی^۳ (افکار مثبت در رابطه با موفقیت کنونی و آینده) و تاب‌آوری (قوی بودن در برابر چالش‌ها و دشواری‌ها) تعریف شده است (لوتانز و دیگران، ۲۰۰۶). به‌طور کلی ادراک نوجوانان از خود، از جمله عقاید خودکارآمدی، با پاسخدهی جامعه‌پسندانه در آن‌ها مرتبط است (السندری، کاپراره، ایزنبرگ و استکا، ۲۰۰۹؛ کاپراره، السندری، دی‌گیوتا، پانزائی و ایزنبرگ، ۲۰۱۰). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که خوش‌بینی نسبت به آینده به‌طور مثبتی با رفتار جامعه‌پسندانه در زنان و به‌طور منفی با پاسخدهی جامعه‌پسندانه در مردان همراه است (ایوانز و اسماکوسکی، ۲۰۱۵)، صفات تاب‌آوری به‌طور مثبت با رفتارهای جامعه‌پسندانه و نوع‌دوستانه در طول زمان رابطه دارد (اتکینز، هارت و دانلی، ۲۰۰۵؛ السندری و دیگران، ۲۰۱۴) و فاصله اجتماعی^۴ و یکپارچگی اجتماعی از عوامل تعیین‌کننده رفتار نوع‌دوستانه هستند (براناز-گارزا و دیگران، ۲۰۱۰).

فرخی و سبزی (۱۳۹۴) با بررسی نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی در رابطه بین شادکامی دانشجویان و الگوهای ارتباطی خانواده نتیجه گرفتند که ارتباط مطلوب در خانواده، زمینه‌های تعامل بیشتر با اعضا را فراهم می‌کند و با رشد بسیاری از توانایی‌های فردی منجر به شادکامی می‌شود. با وجود این، پژوهش‌ها در زمینه تأثیر سرمایه روان‌شناختی والدین بر نوجوانان، به‌ویژه بر رفتار جامعه‌پسند، بسیار محدود است.

1. psychological capital
2. self-confidence
3. optimism
4. social distance

5. social influence
6. socialization
7. social support
8. social acceptance

9. social contribution
10. social actualization
11. social coherence
12. social integration

دارد (لیو، گانگ، لی و زو، ۲۰۱۷). پژوهش وانگ و دیگران (۲۰۱۳) نقش واسطه‌ای نسبی همدلی شناختی در رابطه بین رگه‌های گسیخته^۵ منفی و کارکرد اجتماعی را تأیید می‌کند. همچنین بر اساس پژوهش هانتز، فیگوردو، بکر و ملاموس (۲۰۰۷)، همدلی هیجانی بر خطر درگیر شدن در بزهکاری غیرجنسی اثر واسطه‌ای دارد.

همدلی شناختی به توانایی ارزیابی وضعیت و اتخاذ دیدگاه دیگران اشاره دارد و همدلی هیجانی، توانایی به اشتراک گذاشتن تجارب هیجانی دیگران است (شامای-سوری، ۲۰۱۱). طبق پژوهش گونزالز و لای (۲۰۱۷)، رابطه میان اسنادهای بیرونی^۶ و کمک‌رسانی درون‌گروهی به‌طور نسبی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی و همدلی واسطه‌گری می‌شود، درحالی‌که مدلی در رابطه بین اسنادهای جبری^۷ و کمک‌رسانی درون‌گروهی به‌طور نسبی نقش واسطه‌ای دارد. همچنین، همدلی رابطه بین دلبستگی به والدین و همسالان، و رفتارهای جامعه‌پسندانه با خشونت فیزیکی در دانش‌جویان مکزیکی آمریکایی را واسطه‌گری می‌کند (کارلو، مک‌گینلی، هیز و مارتینز، ۲۰۱۲). تعامل والدین و فرزندان، اعمال والدگری، نگرش والدینی و وضعیت سلامت روانی مادران نیز با تحول همدلی در کودکان رابطه دارد (تانگ و دیگران، ۲۰۱۲). با توجه به آنچه تاکنون ذکر شد، شواهد نشان‌دهنده تأثیرات والدینی در رفتار جامعه‌پسند نوجوانان است.

با توجه به شواهد پژوهشی، این پژوهش از میان عوامل واسطه‌ای احتمالی تأثیرگذار، نقش همدلی را مورد آزمون قرار داد. سؤال مهمی که در این پژوهش مطرح شده است عبارت است از اینکه آیا همدلی می‌تواند بخشی از واریانس مشترک میان دو عامل تأثیرات والدینی و رفتار جامعه‌پسند در نوجوانان را تبیین و به‌عبارت‌دیگر در رابطه بین تأثیرات والدینی و رفتار جامعه‌پسند نوجوان نقش میانجی ایفا کند. از آنجاکه نویسندگان، پژوهشی را که به تعیین نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه بین والدین و رفتار جامعه‌پسند پردازد را نیافتند، در این پژوهش، نقش همدلی به‌عنوان عامل تأثیرگذار بر رفتار جامعه‌پسند در نوجوانان، در بافت تأثیرات والدین بررسی می‌شود. در شکل ۱، مدل رابطه ساختاری

که در جهانی کامل زندگی نمی‌کنند، اما می‌خواهند به زندگی خود معنا دهند. درنهایت یکپارچگی اجتماعی، ارزیابی کیفیت رابطه افراد با جامعه را دربرمی‌گیرد. فرد بر اساس هنجارها و ارزش‌ها، به یک گروه یا جامعه احساس تعلق می‌کند. این گروه می‌تواند محله، دوستان، باشگاه‌ها یا جامعه به‌عنوان یک کل باشد که فرد از آن حمایت دریافت می‌کند (کیز، ۱۹۹۸).

در رابطه با پیش‌بین‌های فردی احتمالی رفتار جامعه‌پسند، تصور بر این است که همدلی، انگیزه بروز رفتار یاری‌رسان را فراهم می‌کند. پژوهش‌های نیز بر رابطه مثبت همدلی و رفتار جامعه‌پسند تأکید کرده‌اند (برای مثال، فلدمن‌هال، داگلیش، ایوانس و مایز، ۲۰۱۵؛ ون‌درگراف، کارلو، کراسیتی، کوت و برانج، ۲۰۱۸). همدلی سازه‌ای چندبعدی شامل اتخاذ دیدگاه^۱ (دیدن امور از دید دیگران)، توجه همدلانه^۲ (احساس‌های گرمی، دلسوزی و اهمیت دادن به دیگران)، تخیل^۳ (هم‌هویت شدن با شخصیت دیگر) و پریشانی شخصی^۴ (اضطراب و ناراحتی ناشی از مشاهده تجربه منفی فرد دیگر) است (دیویس، ۱۹۸۳). به عبارت دیگر، درک وضعیت درونی دیگران (درک دیدگاه) و تجربه احساس‌های نگرانی برای دیگران (نگرانی همدلانه)، رفتار جامعه‌پسند را تسهیل می‌کند (هافمن، ۲۰۰۰) و برعکس، مشارکت در رفتار جامعه‌پسند نیز می‌تواند دیدگاه همدلانه را پرورش دهد (کارلو، پادیلو-والکر و نیلسون، ۲۰۱۵). همدلی کمتر، رفتارهای جامعه‌ستیز بیشتر و همدلی بیشتر، رفتارهای جامعه‌پسند بیشتری را پیش‌بینی می‌کند (اندرسون و اولیوس، ۲۰۰۱؛ فیندلی، جراردی و کاپلان، ۲۰۰۶). طبق پژوهش مک‌ماهون، ورنسمن و پارتز (۲۰۰۶)، نوجوانان آمریکایی-آفریقایی با همدلی بیشتر، رفتارهای جامعه‌پسند بیشتری را از خود نشان می‌دهند. نظریه‌های زیادی درباره مکانیزم اثر همدلی بر رفتار افراد وجود دارد، اما معنای بسیاری از این نظریه‌ها بر این فرض استوار است که میزان بالای همدلی، رفتارهای ضد اجتماعی را مهار می‌کند و احتمال رفتارهای مثبت اجتماعی را افزایش می‌دهد (جولیف و فارینگتون، ۲۰۰۶). بر اساس شواهد، همدلی در رابطه بین ژن CD۳۸ (ژن تنظیم‌کننده انتشار آکسی‌توسین) و نوع‌دوستی، نقش واسطه‌ای

1. perspective taking

2. empathetic attention

3. imagination

4. personal distress

5. schizotypal

6. external attribution

7. obsessive attribution

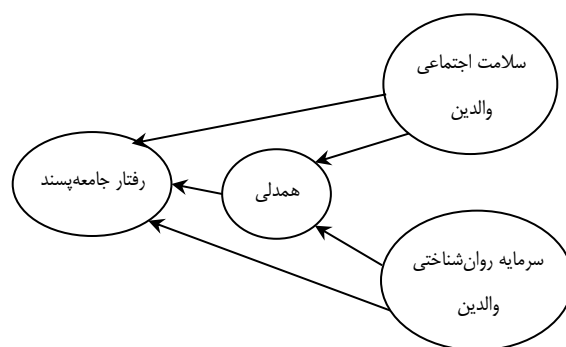
به همدلی را نشان می‌دهد. نمره همدلی با جمع جبری پاسخ‌ها به‌دست می‌آید.

ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس توسط سازنده مورد تأیید قرار گرفته و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ محاسبه شده است. روایی و همسانی درونی این مقیاس توسط دادس و دیگران (۲۰۰۸) نیز بررسی و تأیید شده است. در ایران، عارفی (۱۳۸۶) اعتبار بازآزمایی مقیاس همدلی را با فاصله دوهفته در دانش‌آموزان ایرانی برابر ۰/۷۹ گزارش کرد. همبستگی منفی میان نمرات شاخص همدلی با پرخاشگری آشکار ۰/۳۸ و پرخاشگری ارتباطی ۰/۳۷- و رابطه مثبت مقیاس با رفتار جامعه‌پسند ۰/۳۸ دانش‌آموزان نیز حاکی از روایی سازه مناسب این ابزار بود (عارفی، ۱۳۸۶). در این پژوهش، ضریب اعتبار مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۱ به‌دست آمد.

پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی (لوتانز و دیگران، ۲۰۰۷). این پرسشنامه ۲۴ ماده و چهار زیرمقیاس (خودکارآمدی^۶، امیدواری^۷، تاب‌آوری^۸ و خوش‌بینی^۹) دارد که هر زیرمقیاس شامل ۶ ماده است. آزمودنی به هر ماده در مقیاس لیکرت شش درجه‌ای (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) پاسخ می‌دهد و کسب نمره بالاتر، نشانگر سرمایه روان‌شناختی بیشتر است.

آلفای کرونباخ ابزار توسط سازندگان برای زیرمقیاس‌های خوش‌بینی، امیدواری، تاب‌آوری و خودکارآمدی به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۲، ۰/۷۵ و ۰/۷۳ گزارش شد. در ایران، ضرایب اعتبار ابزار با روش آلفای کرونباخ در پژوهش بهادری خسروشاهی، هاشمی نصرت‌آباد و باباپور خیرالدین (۱۳۹۱) برابر ۰/۸۵ و در پژوهش محمودی، یونسی و رحیمی‌زاده (۱۳۹۳) برابر ۰/۷۸ به‌دست آمد. همچنین در پژوهش رجایی، نادری و جعفری (۱۳۹۶)، ضرایب آلفای کرونباخ برای مقیاس سرمایه روان‌شناختی برابر ۰/۸۹ و برای زیرمقیاس‌های خوش‌بینی، امید، تاب‌آوری و خودکارآمدی به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۸۳، ۰/۷۳ و ۰/۸۷ به‌دست آمد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نیز در بررسی رجایی و دیگران (۱۳۹۶) نشان داد که مدل چهارعاملی از شاخص‌های برزندگی مطلوبی برخوردار است و همبستگی کل ابزار با عامل‌های خوش‌بینی، امید، تاب‌آوری و خودکارآمدی به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۸۷، ۰/۷۸ و ۰/۸۴

بین تأثیرات والدینی (سرمایه روان‌شناختی و سلامت اجتماعی) و رفتار جامعه‌پسند با واسطه‌گری همدلی مشخص شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش

روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. از بین ۶ دبیرستان دوره دوم منطقه ۲ شهر تهران، با استفاده از فرمول کوکران^۱، ۳۶۹ دانش‌آموز با دامنه سنی ۱۵ تا ۱۸ سال (۱۸۹ پسر و ۱۸۰ دختر) با روش نمونه‌برداری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند و به همراه والدینشان (۲۱۱ مادر و ۱۵۸ پدر) در پژوهش شرکت کردند که دانش‌آموزان مقیاس‌های همدلی^۲ و رفتار جامعه‌پسند^۳ و والدین، پرسشنامه‌های سرمایه روان‌شناختی^۴ و سلامت اجتماعی^۵ را تکمیل کردند. ۲۵۲ نفر از دانش‌آموزان در رده سنی ۱۶-۱۵ و ۱۱۷ نفر در رده سنی ۱۸-۱۷ سال قرار داشتند. والدین نیز در محدوده سنی ۳۱ سال به بالا بودند که بیشترین طبقه به ۴۰-۳۶ سال و کمترین به ۳۵-۳۱ سال اختصاص داشت. ۱۷/۶ درصد از والدین دارای تحصیلات دیپلم و کمتر (۶۵ نفر)، ۲۷/۹ درصد کاردانی (۱۰۳ نفر)، ۳۵/۵ درصد کارشناسی (۱۳۱ نفر)، ۱۱/۱ درصد کارشناسی ارشد (۴۱ نفر) و ۷/۹ درصد دکتری (۲۹ نفر) بودند. تحلیل داده‌های گردآوری‌شده در دو سطح توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و استنباطی (ضریب همبستگی و مدل‌یابی معادلات ساختاری) انجام شد.

مقیاس همدلی (بریانت، ۱۹۸۲). این مقیاس دارای ۲۲ ماده و نمره‌گذاری آن به‌صورت مثبت (نمره ۱) یا منفی (نمره صفر) است. پاسخ مثبت گرایش به همدلی و پاسخ منفی عدم گرایش

1. Cochran's formula
2. Empathy Scale
3. Prosocially Behavior Scale

4. Psychological Capital Scale
5. Social Health Scale
6. self-efficacy

7. hope
8. resilience
9. optimism

مشارکت اجتماعی ۰/۷۹، چسبیدگی اجتماعی ۰/۷۶، شکوفایی اجتماعی ۰/۸۲ به‌دست آمد (کییز، ۱۹۹۸). همچنین اعتبار ابزار با روش آلفای کرونباخ در پژوهش‌های کیگوتگانی و دیگران (۲۰۰۸) برابر ۰/۸۸، در پژوهش مظفری، دهقان نبیری و دادخواه (۲۰۱۴) برابر ۰/۸۷، در پژوهش شربتیان (۱۳۹۱) برابر ۰/۹۰ و در پژوهش پورافکاری (۱۳۹۱)، ۰/۸۷ گزارش شد. باباپور خیرالدین، طوسی و حکمتی (۱۳۸۸) نیز ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۸ و برای زیرمقیاس‌های یکپارچگی اجتماعی ۰/۷۱، مشارکت اجتماعی و پذیرش اجتماعی ۰/۷۴، شکوفایی اجتماعی ۰/۷۰ و چسبندگی اجتماعی ۰/۷۷ گزارش کردند. در این پژوهش، اعتبار ابزار با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۸ به‌دست آمد.

در این پژوهش، برای بررسی رابطه دوه‌دو میان متغیرها، از همبستگی پیرسون و به‌منظور تحلیل آماری داده‌ها از تحلیل مسیر و معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها

میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱

متغیرها	M	SD	۱	۲	۳
۱. رفتار جامعه‌پسند	۳/۳۱	۰/۴۸	-		
۲. سلامت اجتماعی	۳/۱۹	۰/۵۰	۰/۵۳*	-	
۳. سرمایه روان‌شناختی	۳/۶۹	۰/۵۸	۰/۴۸*	۰/۳۹*	-
۴. همدلی	۳/۴۰	۰/۵۴	۰/۳۳*	۰/۴۱*	۰/۳۸*

*P < .۰۰۱

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد بین همه متغیرهای پژوهش همبستگی معنادار وجود دارد. در ادامه به‌منظور بررسی مدل پژوهش از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. پیش از تحلیل داده‌ها، مفروضه‌های مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد

است که روایی مطلوبی را نشان می‌دهد. در این پژوهش اعتبار پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به‌دست آمد.

مقیاس رفتار جامعه‌پسند^۱ (پنر، فریتشی، کرایگر و فریفیلد، ۱۹۹۵). این پرسشنامه دو عامل کلی (هم‌حسی معطوف به دیگران و کمک‌رسانی)، ۳۰ ماده و ۷ زیرمقیاس دارد که عبارت‌اند از: مسئولیت اجتماعی^۲ (۷ ماده)، ارتباط همدلانه^۳ (۴ ماده)، نگاه از منظر دیگران^۴ (۵ ماده)، پربشانی فردی^۵ (۳ ماده)، استدلال اخلاقی دوجانبه^۶ (۳ ماده)، استدلال اخلاقی معطوف به دیگران^۷ (۳ ماده) و نوع‌دوستی خودگزارشی^۸ (۵ ماده). نمره‌گذاری ماده‌ها بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) انجام می‌شود.

همسانی درونی و روایی مقیاس رفتار جامعه‌پسند توسط سازندگان بسیار مطلوب گزارش شده است (پنر و دیگران، ۱۹۹۵). در ایران صفاری‌نیا و باجلان (۱۳۹۰) آلفای کرونباخ این مقیاس را ۰/۷۹ گزارش کرده‌اند. روایی هم‌زمان ابزار نیز از طریق همبسته کردن آن با سیاهه شخصیت نئو^۹ (مک‌کری^{۱۰} و کاستا^{۱۱}، ۱۹۸۹) برابر ۰/۴۶ گزارش شد (صفاری‌نیا، ۱۳۹۵). در این پژوهش اعتبار مقیاس رفتار جامعه‌پسند با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به‌دست آمد.

پرسشنامه سلامت اجتماعی (کییز، ۱۹۹۸). این پرسشنامه خودگزارش‌دهی، پنج بعد و ۳۳ ماده دارد که ابعاد آن عبارت‌اند از: یکپارچگی اجتماعی^{۱۲} (۷ ماده)، پذیرش اجتماعی^{۱۳} (۷ ماده)، مشارکت اجتماعی^{۱۴} (۶ ماده)، چسبیدگی اجتماعی^{۱۵} (۶ ماده) و شکوفایی اجتماعی^{۱۶} (۷ ماده). ماده‌های پرسشنامه در یک مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) نمره‌گذاری می‌شود. بر این اساس، دامنه نمره کل پرسشنامه در دامنه ۳۶ تا ۱۶۵ قرار دارد و نمرات بالاتر بیانگر سلامت بیشتر است. آلفای کرونباخ پرسشنامه سلامت اجتماعی توسط سازنده ابزار برای ابعاد یکپارچگی اجتماعی ۰/۷۸، پذیرش اجتماعی ۰/۸۲،

1. Prosocially Behavior Scale
2. social responsibility
3. empathetic communication
4. others' perspectives
5. personal distress
6. mutual moral reasoning

7. others-oriented moral reasoning
8. self-reporting altruism
9. NEO Personality Inventory
10. McCrae, R. R.
11. Costa Jr, P. T.
12. social integration

13. social acceptance
14. social participation
15. social cohesion
16. social prosperity

می‌توان گفت مفروضه عدم وجود خودهمبستگی مورد تأیید است. همچنین مفروضه هم‌خطی برای متغیرهای برون‌زای پژوهش با استفاده از شاخص‌های تحمل^۳ و عامل تورم واریانس^۴ بررسی شد. نتایج نشان داد مفروضه هم‌خطی محقق شده است، زیرا مقدار تحمل در همه متغیرها به عدد یک نزدیک بود و مقادیر عامل تورم واریانس در همه آن‌ها از حد بحرانی ۲ کمتر بود.

در ادامه و پیش از تدوین مدل نهایی پژوهش، مدل اندازه‌گیری متغیرهای رفتار جامعه‌پسند، سلامت اجتماعی، سرمایه روان‌شناختی و همدلی مورد بررسی قرار گرفت. در مدل‌های اندازه‌گیری سه متغیر اول، مقادیر همه بارهای عاملی بیشتر از ۰/۳۰ بود، اما در مدل اندازه‌گیری مربوط به متغیر همدلی، ۶ ماده که دارای بار عاملی کمتر از ۰/۳۰ بودند از تحلیل‌ها کنار گذاشته شدند و سپس مدل نهایی پژوهش آزمون شد. در این راستا، جدول ۴ شاخص‌های برازش مدل پژوهش را نشان می‌دهد که بر اساس معیار هو و بنتلر (۱۹۹۹)، مدل از برازش مطلوبی برخوردار است.

بررسی قرار گرفت. در همین راستا جهت بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها از آزمون کولموگروف-اسمیرنف^۱ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲

نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنف به منظور بررسی نرمال بودن متغیرهای

پژوهش

آماره‌ها	رفتار جامعه‌پسند	سلامت اجتماعی	سرمایه روان‌شناختی	همدلی
Z	۱/۱۵۱	۱/۱۲۲	۱/۳۵۶	۰/۱۹۰
سطح معناداری	۰/۰۷۲	۰/۱۰۲	۰/۰۷۷	۰/۰۹۰

مطابق جدول ۲ در تمام متغیرها توزیع نرمال است. جهت بررسی مفروضه عدم وجود خودهمبستگی در خطاهای پژوهش، از آماره دورین-واتسون^۲ استفاده شد که مقدار آن ۱/۷۵ به دست آمد؛ از آنجاکه مقدار مورد نظر در دامنه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد

جدول ۴

شاخص‌های برازش مدل پژوهش

شاخص برازندگی	PCLOSE	RMSEA	CFI	NFI	GFI	IFI	χ^2/df
مقادیر قابل قبول	> ۰/۰۵	≤ ۰/۰۸	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	< ۳
مقادیر محاسبه شده	۰/۴۳	۰/۰۷۱	۰/۹۳	۰/۹۱	۰/۹۶	۰/۹۵	۲/۳۴۱

بر اساس جدول ۵، ضرایب مسیرهای ذکر شده در مدل پژوهش در سطح $P < ۰/۰۰۱$ معنادار هستند. اثر مستقیم متغیر سرمایه روان‌شناختی بر همدلی ($\beta = ۰/۳۸$ ، $P < ۰/۰۰۱$)، و رفتار جامعه‌پسند نوجوانان ($\beta = ۰/۴۸$ ، $P < ۰/۰۰۱$)، معنادار است. همچنین اثر مستقیم سلامت اجتماعی بر همدلی ($P < ۰/۰۰۱$)، $\beta = ۰/۴۱$ ، و بر رفتار جامعه‌پسند نوجوانان ($P < ۰/۰۰۱$)، $\beta = ۰/۵۲$ و نیز اثر مستقیم همدلی بر رفتار جامعه‌پسند نوجوانان ($\beta = ۰/۳۲$ ، $P < ۰/۰۰۱$) به صورت مثبت معنادار است. برای بررسی اثرات غیرمستقیم بین متغیرها از روش بوت‌استرپ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۶ آمده است.

ضرایب استاندارد مسیرهای مستقیم مدل پژوهش در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵

ضرایب استاندارد و سطح معناداری مسیرهای مستقیم مدل پژوهش

مسیرهای مستقیم	ضریب بتا	T	SD
سرمایه روان‌شناختی به همدلی	۰/۳۸	۲/۱۷*	۰/۳۶
سلامت اجتماعی به همدلی	۰/۴۱	۲/۵۶*	۰/۶۸
سرمایه روان‌شناختی به رفتار جامعه‌پسند نوجوانان	۰/۴۸	۳/۳۳*	۰/۷۱
سلامت اجتماعی به رفتار جامعه‌پسند نوجوانان	۰/۵۲	۳/۶۹*	۰/۷۹
همدلی به رفتار جامعه‌پسند نوجوانان	۰/۳۲	۲/۱۷*	۰/۳۶

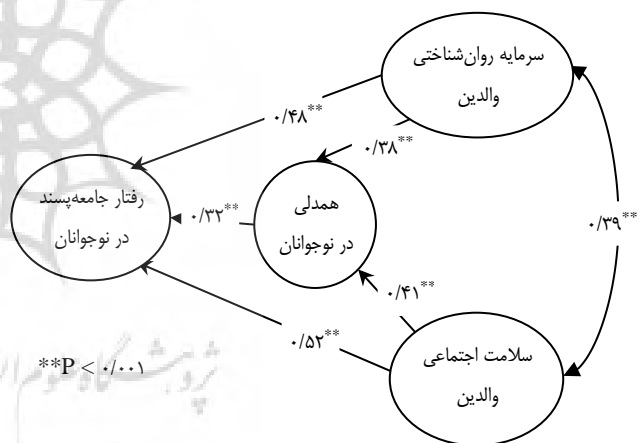
* $P \geq ۰/۰۱$

ضرایب استاندارد و سطح معناداری مسیرهای غیرمستقیم در مدل پژوهش

مسیرهای غیرمستقیم	اثر غیرمستقیم	حد پایین	حد بالا
۱- نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه بین سلامت اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند نوجوانان	*.۰/۳۲۶	.۰/۰۹۸۱	.۰/۴۲۳
۲- نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه بین سرمایه روان‌شناختی با رفتار جامعه‌پسند نوجوانان	*.۰/۳۸۹	.۰/۲۳۶	.۰/۴۹۶

*P < .۰/۰۱

مطابق با جدول ۶ نقش واسطه‌ای همدلی در رابطه بین سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین با رفتار جامعه‌پسند نوجوانان معنادار است. بر اساس مدل نهایی پژوهش (شکل ۲) می‌توان گفت که ۵۸ درصد از واریانس رفتار جامعه‌پسند، از طریق سرمایه روان‌شناختی، سلامت اجتماعی و همدلی تبیین شده است ($R^2 = .۰/۵۸$).

شکل ۲. مدل نهایی پژوهش

بحث

هدف این پژوهش آزمون رابطه میان سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین با رفتار جامعه‌پسند از طریق واسطه‌گری همدلی در نوجوانان بود. یافته‌ها نشان داد سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین، رفتار جامعه‌پسند نوجوانان را پیش‌بینی می‌کنند. این یافته‌ها همسو با نتایج پادیل-والکر و دیگران (۲۰۱۲)، جراردی و دیگران (۲۰۱۵)، فوزیانی و دیگران (۲۰۱۶)، لای و دیگران (۲۰۱۵)، مک‌ماهون و دیگران (۲۰۰۶)،

هارپر و دیگران (۲۰۱۶) و هانترو و دیگران (۲۰۰۷) مبنی بر تأثیرات والدین به اشکال مختلف همچون سبک فرزند پروری، نظارت و کنترل، نوع رابطه و گرمی و حمایت مناسب بر رفتار جامعه‌پسند نوجوانان و کودکان است. اگرچه پژوهش‌های اندکی در زمینه بررسی سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی در والدین با رفتار جامعه‌پسند انجام شده است، اما شواهد نشانگر رابطه بین ابعاد سلامت اجتماعی (مانند پذیرش اجتماعی و یکپارچگی اجتماعی) و رفتار جامعه‌پسند و نوع‌دوستانه است؛ برای مثال، پژوهش پاکاسلاتی و دیگران (۲۰۰۲) نشان می‌دهد طرد شدن و نادیده گرفته شدن از سوی دیگران (پذیرش اجتماعی کمتر) سطوح پایین رفتار جامعه‌پسند را در پی دارد و با رفتار پرخاشگرانه همراه است.

یکپارچگی اجتماعی نقش مهمی در نوع‌دوستی به شکل مکانی (مثلاً در سطح یک محله) و جهانی (در سطح شبکه‌های جهانی به‌طور کلی) ایفا می‌کند و فاصله اجتماعی^۱ و یکپارچگی اجتماعی از تعیین‌کننده‌های رفتار نوع‌دوستانه هستند (براناز-گارزا و دیگران، ۲۰۱۰). همچنین از میان مؤلفه‌های اجتماعی، حمایت اجتماعی با اعتماد بین فردی و رفتار جامعه‌پسند رابطه مثبت (گوا، ۲۰۱۷) و با محرومیت اجتماعی ادراک شده و رفتار جامعه‌پسند، رابطه منفی معنادار دارد. نمرات بالای محرومیت اجتماعی با رفتارهای ضد اجتماعی همراه است (افولایی، ۲۰۱۴).

از سوی دیگر همسو با نتایج پژوهش الساندرو و دیگران (۲۰۰۹)، الساندرو و دیگران (۲۰۱۴)، اتکینز و دیگران (۲۰۰۵)، ایوانز و اسماکوسکی (۲۰۱۵) و کاپرارا و دیگران (۲۰۱۰)، بین ابعاد سرمایه روان‌شناختی (مانند خودکارآمدی، خوش‌بینی و تاب‌آوری) و رفتار جامعه‌پسندانه رابطه مثبت وجود دارد؛ بنابراین می‌توان انتظار داشت والدینی که از سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی بالاتری برخوردارند، رفتارهای جامعه‌پسند بیشتری بروز دهند. فرزندان با مشاهده رفتارهای جامعه‌پسند در والدین، به احتمال بیشتری در رفتارهای جامعه‌پسندانه مشارکت می‌کنند، زیرا یادگیری اجتماعی مشاهده‌ای مانند مشاهده موقعیت‌های کمک کردن به‌وسیله دیگران و الگوهای جامعه‌پسندانه، بر انجام رفتار خیرخواهانه و فعالیت‌های جامعه‌پسندانه تأثیر می‌گذارد (شوماکر و دیگران، ۲۰۱۸). همچنین هر چه افراد والدین خود را کمک‌کننده‌تر

منظر اجتماعی و روان‌شناختی مانند ابعاد سرمایه روان‌شناختی (خودکارآمدی، خوش‌بینی و تاب‌آوری بالا) می‌تواند بر تحول همدلی در فرزندان تأثیرگذار باشد. بدین ترتیب تأثیرات والدین بر همدلی می‌تواند باعث ارتقای رفتارهای جامعه‌پسند در فرزندان شود.

این پژوهش بخشی از شکاف نظری درباره نحوه تأثیرگذاری سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین بر رفتار جامعه‌پسند نوجوانان را پر کرده است و بر نقش واسطه‌ای همدلی در این تأثیرگذاری تأکید می‌کند. با مشخص شدن نقش واسطه‌ای همدلی می‌توان با کمک گرفتن از منابع و کسب آگاهی از نحوه شکل‌گیری آن توسط والدین، بر افزایش رفتار جامعه‌پسند تأثیر گذاشت. از آنجاکه این پژوهش و شواهد قبلی از نقش بسیار مؤثر والدین در رفتارهای جامعه‌پسندانه حمایت می‌کنند، پیشنهاد می‌شود از نتایج این پژوهش در برنامه‌های آموزشی با هدف ارتقای سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین استفاده شود، زیرا وضعیت سلامت والدین و نحوه تعامل آن‌ها با فرزندان از همان ابتدا زمینه‌ساز رفتارهای سلامت در آینده فرزندان است. همچنین پیشنهاد می‌شود دوره‌هایی جهت ارتقای سطح همدلی در مدارس برای نوجوانان برگزار شود. پژوهش‌های آتی می‌توانند نقش واسطه‌ای متغیرهای دیگری مانند همدلی اجتماعی را مورد بررسی قرار دهند و با انجام این پژوهش در گروه‌های سنی دیگر مانند کودکی، اوایل و اواسط بزرگسالی، نتایج آن را گروه سنی با نوجوانان مقایسه کنند. نمونه این پژوهش متشکل از نوجوانان منطقه ۲ تهران بود؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود این پژوهش در تمام نقاط تهران در نوجوانان دارای وضعیت فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی متفاوت، انجام و تأثیر این متغیرهای جمعیت‌شناختی بر نتایج، بررسی شود.

منابع

باباپور خیرالدین، ج.، طوسی، ف. و حکمتی، ع. (۱۳۸۸). بررسی نقش عوامل تعیین‌کننده در سلامت اجتماعی دانشجویان دانشگاه تبریز. فصلنامه روان‌شناسی دانشگاه تبریز، ۴(۱۶)، ۲۶-۸.

بهادری خسروشاهی، ج.، هاشمی نصرت‌آباد، ت. و باباپور خیرالدین، ج. (۱۳۹۱). رابطه سرمایه روان‌شناختی با سرمایه اجتماعی دانشجویان دانشگاه تبریز. مجله تخصصی پژوهش و سلامت، ۲(۱)، ۱۴۵-۱۳۵.

ادراک کنند و مدرسه نیز بیشتر از رفتار جامعه‌پسندانه حمایت کند، نیت خیرخواهانه افزایش می‌یابد (لای و دیگران، ۲۰۱۵)؛ بنابراین الگوبرداری از والدین در افزایش رفتارهای جامعه‌پسند نقش دارد.

یافته دیگر پژوهش نشان داد بین همدلی و رفتار جامعه‌پسند همبستگی وجود دارد. این یافته با نتایج فلدمن‌هال و دیگران (۲۰۱۵) و ون‌درگراف و دیگران (۲۰۱۸) مطابقت دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت درک وضعیت درونی دیگران (درک دیدگاه) و تجربه احساس‌های نگرانی برای دیگران (نگرانی همدلانه)، رفتار جامعه‌پسند را تسهیل می‌کند (هافمن، ۲۰۰۰). همدلی سازه‌ای چندبعدی شامل اتخاذ دیدگاه (دیدن امور از دید دیگران)، توجه همدلانه (احساس‌های گرمی، دلسوزی و اهمیت دادن به دیگران)، تخیل (هم‌هویت شدن با شخصیت دیگر) و پریشانی شخصی (اضطراب و ناراحتی ناشی از مشاهده تجربه منفی فردی دیگر) است (دیویس، ۱۹۸۳). بدین ترتیب فرد با مشاهده دیگری در موقعیت اضطراب‌آور، دچار تنیدگی می‌شود، زیرا خود را جای او قرار می‌دهد، با او یکی می‌شود و درنهایت تصمیم می‌گیرد تا به او کمک کند.

یافته‌هایی این پژوهش نشان داد که همدلی در رابطه بین سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین و رفتار جامعه‌پسند، نقش واسطه‌ای ایفا می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش‌های کارلو و دیگران (۲۰۱۲)، گونزالز و لای (۲۰۱۷)، لیو و دیگران (۲۰۱۷) و هانتز و دیگران (۲۰۰۷) مبنی بر نقش واسطه‌ای همدلی در موضوع‌های مرتبط با رفتار نوع‌دوستانه، کمک‌رسانی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و رفتارهای بزهکارانه همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت سلامت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی والدین با ارتقای همدلی در نوجوانان، رفتار جامعه‌پسند در آن‌ها را افزایش می‌دهد. طبق شواهد، همدلی بیشتر با ابراز بیشتر رفتارهای جامعه‌پسندانه، پرخاشگری و کناره‌گیری اجتماعی کمتر، حساسیت اجتماعی بیشتر و درک اجتماعی دیگران همراه است (فیندلی و دیگران، ۲۰۰۶). از سوی دیگر تعامل والدین و فرزندان، اعمال والدگری، نگرش والدینی و وضعیت سلامت روانی مادران با تحول همدلی در کودکان رابطه دارد (تانگ و دیگران، ۲۰۱۲)؛ بنابراین وضعیت سلامت والدین از

- Atkins, R., Hart, D., & Donnelly, T. M. (2005). The association of childhood personality type with volunteering during adolescence. *Merrill-Palmer Quarterly*, 51(2), 145-162.
- Branas-Garza, P., Cobo-Reyes, R., Espinosa, M. P., Jiménez, N., Kovářik, J., & Ponti, G. (2010). Altruism and social integration. *Games and Economic Behavior*, 69(2), 249-257.
- Bryant, B. K. (1982). An index of empathy for children and adolescents. *Child Development*, 413-425.
- Caprara, G. V., Alessandri, G., Di Giunta, L., Panerai, L., & Eisenberg, N. (2010). The contribution of agreeableness and self-efficacy beliefs to prosociality. *European Journal of Personality: Published for the European Association of Personality Psychology*, 24(1), 36-55.
- Carlo, G., McGinley, M., Hayes, R. C., & Martinez, M. M. (2012). Empathy as a mediator of the relations between parent and peer attachment and prosocial and physically aggressive behaviors in Mexican American college students. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29(3), 337-357.
- Carlo, G., Mestre, M. V., McGinley, M. M., Tur-Porcar, A., Samper, P., & Opal, D. (2014). The protective role of prosocial behaviors on antisocial behaviors: The mediating effects of deviant peer affiliation. *Journal of Adolescence*, 37(4), 359-366.
- Carlo, G., Padilla-Walker, L. M., & Nielson, M. G. (2015). Longitudinal bidirectional relations between adolescents' sympathy and prosocial behavior. *Developmental Psychology*, 51(12), 1771-1777.
- Cicognani, E., Pirini, C., Keyes, C., Joshanloo, M., Rostami, R., & Nosratabadi, M. (2008). Social participation, sense of community and social well-being: A study on American, Italian and Iranian university students. *Social Indicators Research*, 89(1), 97-112.
- Connolly, J., Nocentini, A., Menesini, E., Pepler, D., Craig, W., & Williams, T. S. (2010). Adolescent dating aggression in Canada and Italy: A cross-national comparison. *International Journal of Behavioral Development*, 34(2), 98-105.
- Crandall, A., Ghazarian, S. R., Day, R. D., & Riley, A. (1991). بررسی عوامل مؤثر بر سلامت اجتماعی در شهرستان پاوه. *فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی- واحد شوشتر*, ۶(۱۸)، ۴۱-۶۰.
- رجایی، ا.، نادری، م.، ع. و جعفری، ع. (۱۳۹۶). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس سرمایه روان‌شناختی مثبت در بین کارکنان ستادی آموزش و پرورش شهر اصفهان. *فصلنامه دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۸(۳)، ۱۰۸-۹۴.
- شربتیان، م. ح. (۱۳۹۱). تأملی بر پیوند معنایی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و میزان بهره‌مندی از سلامت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور مشهد. *فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان*، ۲(۵)، ۱۷۴-۱۴۹.
- صفاری‌نیا، م. (۱۳۹۵). *آزمون‌های روان‌شناسی اجتماعی و شخصیت*. تهران: انتشارات ارجمند.
- صفاری‌نیا، م. و باجلان، ف. (۱۳۹۰). *اعتباریابی و هنجارسازی پرسشنامه شخصیت جامعه‌پسند*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور.
- عارفی، م. (۱۳۸۶). *ارائه یک الگوی علی برای عملکرد اجتماعی بر اساس نظریه ذهن با واسطه‌گری باورهای ماکیاولیستی و هم‌ملی*. رساله دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شیراز.
- فرخی، ا. و سبزی، ن. (۱۳۹۴). *شادکامی و ادراک الگوهای ارتباطی خانواده: نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی*. *فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی*، ۱۱(۴۳)، ۳۲۴-۳۱۳.
- محمودی، ا.، یونسی، ج. و رحیمی‌زاده، م. (۱۳۹۳). *رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی با نقش میانجی خودکارآمدی در دبیران تربیت بدنی*. *فصلنامه‌های نوین در مدیریت ورزشی*، ۲(۷)، ۳۹-۲۳.
- Afolabi, O. A. (2014). Psychosocial predictors of prosocial behaviour among a sample of Nigerian undergraduates. *European Scientific Journal*, 10(2), 241-266.
- Alessandri, G., Caprara, G. V., Eisenberg, N., & Steca, P. (2009). Reciprocal relations among self-efficacy beliefs and prosociality across time. *Journal of Personality*, 77(4), 1229-1259.
- Alessandri, G., Luengo Kanacri, B. P., Eisenberg, N., Zuffianò, A., Milioni, M., Vecchione, M., & Caprara, G. V. (2014). Prosociality during the transition from late adolescence to young adulthood: The role of effortful control and ego-resiliency. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 40(11), 1451-1465.

- Gerardy, H., Mounts, N. S., Luckner, A. E., & Valentiner, D. P. (2015). Mothers' management of adolescent peer relationships: associations with aggressive, prosocial, and playful behavior. *The Journal of Genetic Psychology, 176*(5), 299-314.
- González, R., & Lay, S. (2017). Sense of responsibility and empathy: Bridging the gap between attributions and helping behaviours. In E. Van Leeuwen & H. Zagefka (Eds.), *Intergroup helping* (p. 331-347). Springer International Publishing.
- Guo, Y. (2017). The Influence of Social Support on the Prosocial Behavior of College Students: The Mediating Effect Based on Interpersonal Trust. *English Language Teaching, 10*(12), 158-163.
- Harper, J. M., Padilla- Walker, L. M., & Jensen, A. C. (2016). Do siblings matter independent of both parents and friends? Sympathy as a mediator between sibling relationship quality and adolescent outcomes. *Journal of Research on Adolescence, 26*(1), 101-114.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Hofmann, V., & Müller, C. M. (2018). Avoiding antisocial behavior among adolescents: The positive influence of classmates' prosocial behavior. *Journal of Adolescence, 68*, 136-145.
- Hunter, J. A., Figueredo, A. J., Becker, J. V., & Malamuth, N. (2007). Non-sexual delinquency in juvenile sexual offenders: The mediating and moderating influences of emotional empathy. *Journal of Family Violence, 22*(1), 43-54.
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indices in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling, 6*(1), 1-55.
- Hur, Y. M., Taylor, J., Jeong, H. U., Park, M. S., & Haberstick, B. C. (2017). Perceived family cohesion moderates environmental influences on prosocial behavior in Nigerian adolescent twins. *Twin Research and Human Genetics, 20*(3), 226-235.
- Jolliffe, D., & Farrington, D. P. (2006). Examining the relationship between low empathy and bullying. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 47*(12), 1302-1310.
- W. (2016). Maternal emotion regulation and adolescent behaviors: The mediating role of family functioning and parenting. *Journal of Youth and Adolescence, 45*(11), 2321-2335.
- Dadds, M. R., Hunter, K., Hawes, D., Frost, A. J., Vassallo, S., Bunn, P., Merz, S. & El Masry, Y. (2008). Measurement of empathy in children using parental ratings. *Child Psychiatry and Human Development, 39*(2), 111-122.
- Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*(1), 113-126.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Prosocial development. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development*. Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- Endresen, I. M., & Olweus, D. (2001). Self-reported empathy in Norwegian adolescents: Sex differences, age trends, and relationship to bullying. In A. C. Bohart & D. J. Stipek (Eds.), *Constructive & destructive behavior: Implications for family, school, & society* (p. 147-165). American Psychological Association.
- Evans, C. B., & Smokowski, P. R. (2015). Prosocial bystander behavior in bullying dynamics: Assessing the impact of social capital. *Journal of Youth and Adolescence, 44*(12), 2289-2307.
- FeldmanHall, O., Dalgleish, T., Evans, D., & Mobbs, D. (2015). Empathic concern drives costly altruism. *Neuroimage, 105*, 347-356.
- Findlay, L. C., Girardi, A., & Coplan, R. J. (2006). Links between empathy, social behavior, and social understanding in early childhood. *Early Childhood Research Quarterly, 21*(3), 347-359.
- Fousiani, K., Dimitropoulou, P., Michaelides, M. P., & Van Petegem, S. (2016). Perceived parenting and adolescent cyber-bullying: Examining the intervening role of autonomy and relatedness need satisfaction, empathic concern and recognition of humanness. *Journal of Child and Family Studies, 25*(7), 2120-2129.

- Padilla-Walker, L. M., Fraser, A. M., & Harper, J. M. (2012). Walking the walk: The moderating role of proactive parenting on adolescents' value-congruent behaviors. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1141-1152.
- Pakaslahti, L., Karjalainen, A., & Keltikangas-Järvinen, L. (2002). Relationships between adolescent prosocial problem-solving strategies, prosocial behavior, and social acceptance. *International Journal of Behavioral Development*, 26(2), 137-144.
- Penner, L. A., Fritzsche, B. A., Craiger, J. P., & Freifeld, T. R. (1995). Measuring the prosocial personality. In J. Butcher & C. D. Spielberger (Eds.) *Advances in personality assessment*, Vol. 10 (pp. 147-163). Hillsdale, NJ: LEA.
- Pursell, G. R., Laursen, B., Rubin, K. H., Booth-LaForce, C., & Rose-Krasnor, L. (2008). Gender differences in patterns of association between prosocial behavior, personality, and externalizing problems. *Journal of Research in Personality*, 42(2), 472-481.
- Schuhmacher, N., Köster, M., & Kärtner, J. (2018). Modeling prosocial behavior increases helping in 16-Month-Olds. *Child Development*, 90(5), 1789-1801.
- Shamay-Tsoory, S. G. (2011). The neural bases for empathy. *The Neuroscientist*, 17(1), 18-24.
- Silke, C., Brady B., Boylan, C. & Dolan, P. (2018) Factors influencing the development of empathy and prosocial behaviour among adolescents: A systematic review. *Children and Youth Services Review*, 94, 421-436.
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry*, 13(4), 249-275.
- Stajkovic, A. D., & Luthans, F. (1998). Social cognitive theory and self-efficacy: Go beyond traditional motivational and behavioral approaches. *Organizational Dynamics*, 26(4), 62-74.
- Tong, L., Shinohara, R., Sugisawa, Y., Tanaka, E., Yato, Y., Yamakawa, N., & Japan Children's Study Group. (2012). Early development of empathy in toddlers: Effects of daily parent-child interaction and home-rearing environment. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(10), 2457-2478.
- Van der Graaff, J., Carlo, G., Crocetti, E., Koot, H. M., Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression, 32(6), 540-550.
- Karmakar, R., & Ghosh, A. (2012). Altruistic behaviour of adolescents of different regions of India. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 38(1), 44-53.
- Keyes, C. L. M. (1998). Social well-being. *Social Psychology Quarterly*, 121-140.
- Lai, F. H., Siu, A. M., & Shek, D. T. (2015). Individual and social predictors of prosocial behavior among Chinese adolescents in Hong Kong. *Frontiers in Pediatrics*, 3, 39-59.
- Lam, C. M. (2012). Prosocial involvement as a positive youth development construct: A conceptual review. *The Scientific World Journal*, 5, 1-8.
- Liu, J., Gong, P., Li, H., & Zhou, X. (2017). A field study of the association between CD38 gene and altruistic behavior: Empathic response as a mediator. *Psychoneuroendocrinology*, 85, 165-171.
- Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, 60(3), 541-572.
- Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2006). *Psychological capital: Developing the human competitive edge* (Vol. 198). Oxford: Oxford University Press.
- Malin, A. J., & Pos, A. E. (2015). The impact of early empathy on alliance building, emotional processing, and outcome during experiential treatment of depression. *Psychotherapy Research*, 25(4), 445-459.
- McMahon, S. D., Wernsman, J., & Parnes, A. L. (2006). Understanding prosocial behavior: The impact of empathy and gender among African American adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 39(1), 135-137.
- Mozaffari, N., Dehghan Nayeri, N., & Dadkhah, B. (2014). Social well-being of a sample of Iranian nurses: A descriptive-analytic study. *Journal of Caring Sciences*, 3(4), 239-246.

- empathy partially mediates the association between negative schizotypy traits and social functioning. *Psychiatry Research*, 210(1), 62-68.
- Yoo, H., Feng, X., & Day, R. D. (2013). Adolescents' empathy and prosocial behavior in the family context: A longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(12), 1858-1872.
- Zuffianò, A., Alessandri, G., Kanacri, B. P. L., Pastorelli, C., Milioni, M., Ceravolo, R., ... & Caprara, G. V. (2014). The relation between prosociality and self-esteem from middle-adolescence to young adulthood. *Personality and Individual Differences*, 63, 24-29.
- & Branje, S. (2018). Prosocial behavior in adolescence: Gender differences in development and links with empathy. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(5), 1086-1099.
- Van Goethem, A. A., Van Hoof, A., van Aken, M. A., de Castro, B. O., & Raaijmakers, Q. A. (2014). Socialising adolescent volunteering: How important are parents and friends? Age dependent effects of parents and friends on adolescents' volunteering behaviors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 35(2), 94-101.
- Wang, Y., Neumann, D. L., Shum, D. H., Liu, W. H., Shi, H. S., Yan, C., ... & Chan, R. C. (2013). Cognitive

